

## *Jouko Kokkonen:*

### **Jukka Uunila (1923–), kauppaneuvos, liikuntatieteiden kunniatohtori, Veikkauksen toimitusjohtaja, urheilujohdaja**

Jukka Uunilaa voi sanoa perustellusti 1900-luvun jälkipuoliskon merkittävimäksi kotimaisilla areenoilla toimineeksi suomalaiseksi urheilujohtajaksi. Hän vaikutti SUL:n, Suomen Olympiakomitean ja SVUL:n johtotehtävissä yli 40 vuoden ajan. Uunilan vaikutusvaltaa lisäsi Oy Veikkaus Ab:n toimitusjohtajuus. Hän on ollut ennen kaikkea yleisurheilumies ja huippu-urheilun edunvalvoja. Ansioistaan Jukka Uunilalle on myönnetty Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun korkein kunniamerkki, suuri ansioristi.

Jukka Uunila syntyi suojeluskunnan aluepäällikkönä toimineen isän ja opettajaäidin esikoisena valkoisen kenraalin C. G. Mannerheimin syntymäpäivänä 1923. Varhaisimmat vuotensa hän vietti Keski-Pohjanmaan Himangalla. Yleisurheilu ja penkkiurheilu kuuluivat Uunilan ja hänen veljiensä harrastuksiin. Oppikoululaisena Kokkolassa toiseksi tärkeäksi lajiksi tuli jalkapallo.

Uunila lähti suorittamaan asevelvollisuuttaan vapaaehtoisena täytettyään 18 vuotta 1941. Lyhyen koulutuksen jälkeen hänet komennettiin alikersanttina rintamalle Kiestingin suunnalle. Uunila kävi Reserviupseerikoulun jatkosodan aikana ja oli Jyväskylässä kevätkesällä 1944 urheilu-upseerikoulutuksessa, joka keskeytyi puna-armeijan suurhyökkäyksen alettua. Uunila osallistui myös Lapin sotaan.

Sotien päätyttyä Uunila hakeutui koulutukseen Vierumäen urheiluoiston liikuntaneuvojakurssille, jolta hän valmistui helmikuussa 1946. Hän toimi aluksi lyhyen aikaa SVUL:n Keski-Pohjanmaan piirin piirivalmentajana ja 1946–1949 SUL:n aluevalmentajana. Uunilasta tuli 1949 juuri perustetun Kuortaneen urheiluoiston ensimmäinen johtaja.

Nuoren miehen tarmokkuus kiinnitti huomiota SUL:ssa. Uunila nousi SUL:n hallituksen jäseneksi 27-vuotiaana 1951. Uunila saavutti

SUL:ssa nopeasti vahvan aseman. Helsingin olympiakisoissa hän toimi jo Suomen yleisurheilumaajoukkueen varajohtajana. Maaottelumiehistöjä hän johti 1951–1964 yli 50 kertaa ja olympiajoukkuetta Mexico Cityn kisoissa 1968. Uunilasta tuli 1950-luvulla myös SUL:n valmennusvaliokunnan puheenjohtaja.

Kuortaneen urheiluopiston johtajan paikalta Uunila siirtyi lehtiyhtiö Ilkan toimistojohtajaksi 1960. Kaksi vuotta myöhemmin Uunila sai kutsun Oy Veikkauksen Ab:n tytäryhtiön Kvarrtton johtoon. Muutto Helsinkiin paransi mahdollisuuksia toimia urheilujohtajana. Uunilasta oli tullut SVUL:n varapuheenjohtaja 1961.

SUL:n puheenjohtajaksi Uunila valittiin 1965 ja samana vuonna hänestä tuli myös Olympiakomitean varapuheenjohtaja. Suomen yleisurheilu eli tuolloin taantumakautta ja muun muassa Ruotsi voitti Suomen maaottelussa 12 vuoden tauon jälkeen. Suomen joukkue jäi 1966 Budapestin EM-kisoissa mitaleitta. Uunila koki myös, että yleisurheilu oli menettämässä asemiaan jalkapallolle ja pesäpallolle.

Näytti ilmeiseltä, että vanhoin keinoin ei enää voitu odottaa menestystä. Uunila lähti reippain ottein uudistamaan sekä valmennusta että johtamista. Tavoitteena oli parantaa huipulle tähdenneiden urheilijoiden valmentautumisedellytyksiä. Tilanteeseen oli mahdollista vaikuttaa sekä Uunilan johtoonsa saaman Olympiakomitean valmennusvaliokunnan että SUL:n kautta. SUL:n uudistamiseen hän haki vaikutteita yritysmaailmasta, josta omaksumiaan tavoitejohtamisen oppeja hän ryhtyi soveltamaan.

Uunilan mukaan urheilun arvostus mitataan suomalaisten silmissä nimenomaan yleisurheilussa ja erityisesti kestävyysjuoksumenestyksellä. Hän pestasi tunnetun uusiseelantilaisen juoksuvalmentajan Arthur Lydiardin nostamaan suomalaisen juoksun tasoa. Uunila pohjusti asian niin, että SUL:n luottamusmiehet hyväksyivät 1967 kallispalkkaisen Lydiardin tulon Suomeen. Lydiardin palkkaaminen herätti kuitenkin myös närää ja nähtiin suomalaisen valmennusosaamisen väheksyntänä.

Lydiardin kausi toimi Uunilan käsityksen mukaan ennen kaikkea herätteenä, joka pohjusti sekä 1970-luvun kestävyysjuoksumenestystä että hölkkäinnostusta. Uunilan vuoteen 1974 kestäneelle SUL:n puheenjohtajakaudelle osuivat Juha Väätäisen EM-menestys 1971 ja Lasse Virénin sekä Pekka Vasalan olympivoitot 1972.

Olympiakomitean puheenjohtajaksi Uunila nousi 1969. Hänen valintansa kohtasi yllättävää vastustusta viime vaiheissa. Komitean väistynyt puheenjohtaja Akseli Kaskela ja Erik von Frenckell yrittivät ajaa paikalle Olavi J. Mattilan, vaikka Uunilalla oli komitean jäsenliittojen vahva tuki. Uunila voitti vaalin äänin 32–22.

Olympiakomitea muuttui Uunilan puheenjohtajakaudella olympiamatkojen järjestelytoimistosta koko olympiadin ajan aktiivisesti toimivaksi järjestöksi. Urheilijoiden valmentautumisen perustaksi luotiin silloisten tiukkojen amatöörisääntöjen ehdot täyttänyt stipendijärjestelmä. Lisäksi Urheilijoiden Ammattienedistämisseura aloitti toimintansa.

Uunila olisi halunnut keskittää valmennusta vielä enemmän lajeihin, joissa suomalaisurheilijoiden menestysmahdollisuudet olivat parhaat. Etusijalla olisivat siten olleet yksilölajit tai urheilumuodot, joissa kansainvälinen kilpailu on suhteessa vähäisempää, kuten pohjoismaiset talvilajit. Uunila ei kuitenkaan halunnut unohtaa kiristyvästä kilpailusta huolimatta yleisurheilua ja painia, joilla on pitkät kansalliset perinteet. Vaikutteita ajatteluun antoi Saksan demokraattisen tasavallan mitalimäärän maksimointiin tähdännyt urheilupoliittikka.

Oy Veikkaus Ab:n toimitusjohtaja Uunilasta tuli 1973. Valintaa edelsi poliittinen peli ja viime kädessä sen varmisti pääministeri Kalevi Sorsan (sos. dem.) antama hyväksyntä nimityspaketille, jossa SDP, Keskustapuolue ja SKDL saivat johtajanpaikat. Uunila hoiti toimitusjohtajan tehtävää vuoteen 1990.

Vuoden 1982 alussa Uunila sai johtoonsa urheilun suurimman keskusjärjestön SVUL:n. Urheilun keskusjärjestöt olivat tuolloin valtansa huipulla. Vuoden 1980 alussa voimaantullut liikuntalaki takasi niille pääroolin liikuntatoiminnan järjestäjinä ja rahoituksen vakaan kasvun. Urheilujärjestöjen henkilökunta kasvoikin nopeasti 1970–80-luvuilla Veikkauksen 1971 markkinoille tuoman Lotto-pelin tuoton ansiosta. Keskeisten urheilujohtajien valtaa kuvaa se, että 1980-luvulla Uunila sopi TUL:n puheenjohtajan Matti Ahteen sekä järjestöjen pääsihteerien Mauri Oksasen ja Ossi Sjömanin kanssa järjestömmäärärahojen jaosta.

Uunilan toimintaa urheilujohtajana voi luonnehtia käytännönläheiseksi, menestyshakuseksi ja urheilulähtöiseksi. Uunila varmisti omalla panoksellaan, että SVUL ja TUL saivat aikaan yhteistoimintasopimuksen kesällä 1966. Olympiakomiteassa hän toimi TUL:n edustuksen lisää-

miseksi. Kun keskusjärjestöjen yhdistyminen näytti epätodennäköiseltä, niin oli järkevää toimia ristiriitoja lieventäen. Puoluepolitiikasta Uunila pysytteli erossa. Hän on määritellyt ainoaksi puolueekseen ”urheilupuolueen”.

Uunilan asemaa vahvisti se, että hän osasi koota lähipiiriinsä henkilöitä, jotka tukivat hänen päämääriään. Komitean ensimmäiseksi valmennuspäälliköksi Uunila ajoi 1969 Kalevi Tuomisen. Carl-Olaf Homén hoiti Olympiakomitean pääsihteerin tehtäviä oman toimensa ohella 1969–1973. Sitten Homén toimi SUL:n ja Olympiakomitean johdossa. Olympiakomitean varapuheenjohtajan tehtävää 1973–1980 hoitaneella Pertti Paloheimolla oli hyvät suhteet Urho Kekkoseen. Olympiakomitean ensimmäiseksi päätoimiseksi pääsihteeriksi Uunila järjesti 1977 eteläpohjalaisen Kosti Rasinperän. Hän oli myös SUL:n ja Olympiakomitean johdossa toimineen Tapani Ilkan taustavoima. Uunilalla oli lisäksi hyvät suhteet Opetusministeriöön. Kokoomuspoliitikko Harri Holkeri kuului Uunilan lenkkiseurueeseen.

Urheilupolitiikkaa tarkasti seuranneeseen Urho Kekkoseen Uunilalla oli etäinen suhde. Hän antaa kuitenkin Kekkoselle tunnustusta ”ainoana presidenttinä”, joka on tosissaan edistänyt urheiluasioita. Uunila ei pannut pahakseen, jos häntä kutsuttiin toisinaan julkisuudessa ”urheilun Kekkoiseksi”. Uunilan on myös sanottu olevan hyvä puhuja, mutta huono kuuntelija.

Luottamusmiehiin ja kenttäväkeen on vedonnut Uunilan kiistaton karisma. Kookkaalla ja johtajanolisella miehellä on ollut kykyä pelkistää asiat iskulauseiksi ja sitkeyttä toistaa viestinsä yhä uudelleen. Uunila kiersi vuodesta toiseen ahkerasti kenttää. Epävirallisissa yhteyksissä Uunila heittää urheilumiehille ominaista, toisinaan kovaakin herjaa. Arvostusta on lisännyt se, että Uunilan laaja-alainen lajituntemus on Suomen ehdotonta huippua. Hän on myös kuntoliikunnan harrastaja, jolle kertyi hiihtokilometrejä 1970-luvulla talvikaudessa yli 2000. Rintamamiehenä hänellä on ollut samat kokemukset kuin suurella osalla aikalaisistaan, mikä on osaltaan lisännyt uskottavuutta.

Uunilalla oli johtajana kentän vankka tuki, minkä vuoksi häntä oli vaikea haastaa puheenjohtajavaaleissa. Tämä kävi ilmi, kun Uunilalle oli tarkoitus löytää vastaehdokas SVUL:n liittokokouksessa 1989 Mikkelissä. Uunila torjui pääsihteerin Mauri Oksasen useiden lajiliittojen avus-

tuksella junaileman yrityksen SVUL:n piirien tuella ja ottamalla esiin urheilun keskusjärjestöjen yhdentymisajatuksen.

Uunilan Mikkelissä pitämä puhe sai urheilun yhdentymiskehityksen liikkeelle. SVUL näytti alkuvaiheessa kykenevän määrittelemään prosessin kulun etenkin sen jälkeen, kun Suomeen muodostettiin Esko Ahon (kesk.) johdolla sinivihreä hallitus 1991. Uunila ja SUL:n puheenjohtaja, työministeri Ilkka Kanerva (kok.) saivat edellisen hallituksen pääministerin Harri Holkerin (kok.) suostumaan Valtion liikuntaneuvoston puheenjohtajaksi. Holkerin päätehtävänä oli viedä läpi urheilun yhdentyminen SVUL:n toivomalla tavalla.

SVUL:n sijoitustoiminnan aiheuttamat talousvaikeudet muuttivat kuitenkin neuvottelujen kulkua, mikä paransi TUL:n asemaa oleellisesti. Velkojien ja valtion kanssa sovitulla järjestelyillä SVUL ja sen omistama Vierumäen urheiluopisto pelastuivat konkurssilta. Uunilan oli kuitenkin myönnyttävä siihen, ettei SVUL lopulta liittynyt marraskuussa 1993 perustetun SLU:n jäseneksi, vaan lakkautti toimintansa. SVUL:n loppuvaiheet ovat himmentäneet Uunilan kuvaa urheilujohtajana. Hän itse on sanonut suhtautuneensa kriittisesti SVUL:n käymiin kasinopelihin, mutta hän ei toisaalta kuitenkaan käyttänyt arvovaltaansa niiden torjumiseen.

Kansainvälisissä tehtävissä Uunilan toimintaa rajoitti heikko kielitaito. Jukka Rangell toivoi 1966 Uunilan ryhtyvän seuraajakseen Kansainvälisessä olympiakomiteassa, mutta tämä joutui kieltäytymään heikon englannin kielen taidon vuoksi.

Uunila on eläkevuosinaan ottanut kantaa huippu-urheilun tilaan Suomessa. Hänen mielestään arvokisoihin on etenkin 2000-luvulla valittu urheilijoita liian kevein perustein. Työnsä 2010 aloittanut Huippu-urheilun muutostyöryhmä on kuullut Uunilaa asiantuntijana.

## Lähteet

Kokkonen, Jouko; Pyykkönen, Teijo. Suomalainen urheilujohtaja itse asiasta kulttuurina. Liikuntatieteellisen Seuran *Impulssi* no. 24. Liikuntatieteellinen Seura, Helsinki 2011.

Kulha, Keijo K. *Urheilujärjestöjen kujanjuoksu – urheilun rakennemuutos 1989–1993*. Suomen Urheilumuseosäätiön julkaisu n:o 14. Helsinki 1995.

Nurmela, Kari A. Jukka Uunila, *Urheilujohtaja*. Weilin+Göös, Helsinki 1979.